

Хусаинов Р. В.

Одесский национальный экономический университет

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы формирования механизма государственно-частного партнерства в системе высшего образования Украины. Определена роль учреждений высшего образования в процессе преобразований экономики Украины, перспективы их сотрудничества с частным сектором экономики в рамках механизма государственно-частного партнерства. Приведены преимущества механизма государственно-частного партнерства для учреждений высшего образования и частного бизнеса, приведено авторское определение государственно-частного партнерства в системе высшего образования. Обоснована необходимость активного внедрения механизма государственно-частного партнерства в системе высшего образования в реалиях развития Украины.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство (ГЧП), высшее образование, высшие учебные заведения, инновации, наука, сотрудничество, Украина.

Khusainov R. V.

Odessa National Economic University

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE

Summary

Theoretical issues of the formation of the mechanism of public-private partnership (PPP) in the system of higher education of Ukraine are studied. The role of higher educational institutions in the process of Ukraine's economy transformations, the prospects of their cooperation with the private sector of economy within the framework of the mechanism of PPP are specified. The advantages of the mechanism of PPP in the system of higher education and private business are presented, the author's definition of PPP in the system of higher education is formulated. The necessity of active introduction of the mechanism of public-private partnership in the system of higher education in the realities of development of Ukraine is substantiated.

Key words: public-private partnership (PPP), higher education, university, innovation, science, cooperation, Ukraine.

УДК 330.1(477)

Черленяк І. І.

Курей О. А.

Ужгородський національний університет

КОНСТРУКТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНЦЕПТІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ ТА ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовані та узагальнені наявні в сучасній економічній думці підходи до трактування поняття конкурентоспроможності країни. Визначені основні детермінанти концептів «конкурентоспроможність країни» та «конкурентоспроможність економіки». Досліджена роль структурних складових у формуванні кумулятивного ефекту інтегральної конкурентоспроможності країни.

Ключові слова: конкурентна боротьба, конкурентоспроможність країни, конкурентоспроможність економіки, модель економічного розвитку, міжнародна конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Структурно-функціональні компоненти української економіки в цілому та вітчизняні економічні агенти зокрема не можуть поки що заволодіти адекватними позиціями у міжнародному поділі праці. Це на сучасному посткризовому етапі розвитку світової економіки значно обумовлює залежність України від коливань світової економічної кон'юнктури. До того ж новітні «криза постачання» енергоресурсів та «криза збуту», які обумовлені зовнішньополітичними факторами, далі погіршують перспективи традиційних експортоорієнтованих сегментів національної економіки: металургії, хімічної промисловості, машинобудування. Ці факти економічного «недорозвитку» ще раз засвідчують: сировинно орієнтована експортна модель економіки, яка спиралася на конкурентні переваги, що виникали значною мірою завдяки дешевизні енергетичних і трудових ресурсів, сьогодні вже

критично безперспективна. Ця низькофакторна модель конкуренції використовується суто для збагачення фінансових-промислових груп афілійованих з «олігархатом», а не для розширення внутрішнього національного ринку, умов посилення 5-го технологічного укладу та передумов розвитку в лоні національної економіки зон росту виробництв 6-го і 7-го технологічних укладів. Низькофакторна модель конкуренції ще донедавна при підтримці пропаганди «олігархів» створювала ілюзію міжнародної конкурентоспроможності національної економіки та ілюзію успішності обраної економічною та політичною владою країни моделі модернізації. Саме ця ілюзія гальмує вирішення ключових системних суперечностей і форсуванню зусиль щодо структурних зрушень. Сьогодні відкладання структурно-функціональної перебудови економіки, проведеної в коєволюції з розв'язанням системних суперечностей ресурсного

забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на базі сучасної моделі конкуренції, створює бар'єри економічному зростанню і формує значні загрози економічній та політичній безпеці держави. У зв'язку з цим актуальним науковим завданням є аналіз змісту взаємовідповідності «програми дій» структурно-функціональної перебудови національної економіки, моделі конкуренції, парадигм соціально-економічної модернізації країни та парадигми конкурентоспроможності країни в сучасних вимірах. Потреба у формуванні нової моделі економічного розвитку держави та нової моделі конкуренції актуалізує дослідження всіх аспектів конкуренції та різноманіття природи її сучасних проявів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Конкурентоспроможність підприємств, національних економік та країн розглядається в роботах В. Андрианова [1], І. Ансоффа [2], І. Арнаута [3], Я. Базилюка та Я. Жаліла [4], М. Данилович-Кропивницької [5], В. Дергачової [6], І. Крапивного та Н. Нілової [7], Ю. Мануйловича [8], О. Масляєвої [9], Г. Скудар [10], О. Суліми [11] та ін. Більшість вітчизняних теорій конкурентоспроможності вбудовані на основі теорії конкурентних переваг М. Портера [12], яка вже не в повній мірі відповідає реальним умовам ведення бізнесу на сучасному етапі розвитку економіки як «боротьби та співжиття» економічних факторів, «індукованих» нижчими та вищими технологічними укладами. Це ж стосується і умов ведення економічного життя як у регіональному, так і в державному масштабах.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Для формування моделі-програми ефективною конкуренції транзитної держави актуальним є додаткове дослідження питань, пов'язаних із термінологічним визначенням та смисловим наповненням категорій і концептів «конкурентоспроможна національна економіка» «конкурентоспроможна країна», «конкурентоспроможна нація», «конкурентний статус держави», а також «конкурентоспроможний регіон».

Мета статті. Метою статті є аналіз аспектів модифікації природи конкуренції в умовах суспільно-економічного транзиту і трансформації економічної системи; розробка нового змістового наповнення концептів «конкурентоспроможна економіка», «конкурентоспроможна країна», «конкурентоздатна держава», відповідних викликів економічної трансформації України.

Виклад основного матеріалу. Розуміння і трактування феномену конкурентоспроможності є надзвичайно варіативним і складним завданням. І конкуренція, і конкурентоспроможність – це і система-процес, і багатовимірний показник, який у словосполученні «конкурентоспроможність країни» набуває особливого, а тому ще більш складного значення. Ми виходимо із гіпотези, що конкурентоспроможність країни – це певна складна адаптивно-самоорганізаційна модель із багатьма економічними показниками, гранями та різними системотворчими вимірами. Ми вважаємо, що конкурентоспроможність країни – це і цивілізаційний феномен, і система конкурентних переваг, і економічна категорія, і діяльнісний концепт. Грані відповідностей цих сутностей ми будемо нижче розкривати. При цьому шлях пізнання цих сутностей важливо «пройти» двічі: спочатку від мікрорівня через мезо- і макрорівні до мегарівня, а потім у зворотному порядку.

Конкурентоспроможність країни розглядається науковцями як одна із найвпливовіших концепцій

економіки розвитку та практичної політики тому, що вона охоплює не тільки суто економічні показники, а також оцінює економічні наслідки не-економічних явищ, таких як наукова база, рівень освіти, управління суспільством, політичні процеси, законодавство, інформаційна інфраструктура, культура тощо [13, с. 88]. Ми вважаємо, що конкурентоспроможність країни з точки зору системології має і внутрішній, і зовнішній вимір. У внутрішньому вимірі країна конкурує зі своїми історично частково віджилими станами функціонування. Внутрішній вимір конкурентоспроможності пов'язаний із темпом цивілізаційного зростання в такому форматі, як це «сприймає» і громада, і економіка країни. А одним із форматів зовнішнього виміру є міжнародна конкурентоспроможність країни. Як показала поточна «гібридна» війна та чинна боротьба за «програму дій асоціації з ЄС», ці виміри сильно зв'язані і через політику, і через економіку.

Міжнародна конкурентоспроможність – явище складне і багатогранне, особливо в сучасному ринковому середовищі, де конкурентоспроможність визначає місце, роль і майбутнє країни. Це явище еволюціонувало тривалий час, набувало різних форм, залежало від багатьох чинників. Саме присутність одночасно кількох змінних доміант у феномені конкурентоспроможності країни формує потребу його багатоаспектного означення. Парадокс історичної та економічної динаміки полягає в тому, що в епоху перших великих географічних відкриттів, а згодом і на етапі, коли почергово змінювалася домінуюча роль на морських торгових шляхах Португалії, Іспанії, Голландії, Великої Британії, Франції, Німеччини та інших країн, конкурентоспроможність національних торгових компаній і торгового та військового флотів доміантно визначала конкурентоздатність їх держав. Ефективність факторів виробництва, яка формувала внутрішню конкурентоздатність фірм, відіграла допоміжну роль: підкріпляла та посилювала конкурентоздатність згаданих держав-суперниць, зокрема, і через формування їх військової потужності. Згодом, уже домінування у військово-морській справі певних держав сприяло зростанню їх внутрішнього ринку та підвищенню конкурентоспроможності їх компаній. А в епоху масового виробництва значення доміант конкурентоспроможності змінилося: насамперед, ефективне використання факторів виробництва стало доміантно формувати конкурентоспроможність підприємств і компаній, що, у свою чергу, формувало нову конкурентоздатність країни.

Зі становленням транснаціональних корпорацій (ТНК) та поширенням і поглибленням процесу економічної глобалізації для тих розвинутих капіталістичних країн, що «володіють» штаб-квартирами ТНК, конкурентоздатність національних економік, конкурентоздатність країн і конкурентоспроможність фірм, належних до національних економік, стали рівнозначними детермінантами.

Національна економіка України, вітчизняні фірми та вітчизняні фінансово-промислові групи не пройшли той тривалий шлях взаємодії доміант конкурентоздатності, як це зробили розвинуті капіталістичні країни. Тому і наукове, і практичне розуміння та використання феномену конкуренції суб'єктами бізнесу знаходиться тільки на етапі становлення. Розуміння та застосування факторів, джерел і механізмів створення конкурентоспроможності вітчизняних економічних

агентів усіх масштабів тільки зараз наповнюється відповідним конструктивним змістом.

Сучасне розуміння конкуренції, відмінне від розуміння «боротьби на знищення», значною мірою сформоване роботами М. Портера. Дослідження М. Портера вказали на таку грань сутності поняття конкурентоспроможності підприємства, коли конкурентоспроможність підприємства може бути оцінена у межах груп підприємств, які належать до однієї галузі [12]. Власне, М. Портер визначив конкуренцію як змагання за позиції, яке відбувається за певних зовнішніх обставин і «внутрішніх» умов. Продовжуючи думку М. Портера, Г.М. Скудар стверджував, що конкурентоспроможність може розглядатися на рівні товару, товаровиробника, галузі, країни. При цьому конкурентоспроможність обумовлена економічними, соціальними та політичними факторами позиції країни або товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках [10, с. 31].

В. Андріанов зводить визначення конкурентоспроможності країни до загального показника, підсумовуючи конкурентоспроможність товару, виробника та конкурентоспроможність галузі. У загальному вигляді її можна визначити як здатність країни в умовах вільної торгівлі виробляти товари та послуги, що відповідають світовим вимогам [1, с. 39].

Важливість визначення конкурентоспроможності країни (або за деякими трактуваннями, суспільства, території) визнають численні дослідники. Так, І. Ансофф визначає конкурентоспроможність як основу розвитку суспільства [2, с. 316], І. Арнаут ставить конкурентоспроможність країни в залежність від конкурентоспроможності регіонів [3], І. Крапиваний і Н. Нілова розглядають полеміку можливостей країн конкурувати між собою, у якій визнають, що території дійсно конкурують між собою для підвищення рівня прибуткової економічної активності, щоб створювати, залучати, підтримувати й оберігати економічних агентів [7].

Ринково-орієнтованим, що враховує вплив не тільки економічних факторів на визначення конкурентоспроможності країни і не зводить її до простої суми конкурентоспроможностей підприємств, є визначення О.О. Масляєвої, згідно з яким конкурентоспроможність країни асоціюється зі спроможністю долати бар'єри виходу на зовнішній ринок та здатністю вести конкурентну боротьбу, яка обумовлена економічними, соціально-демографічними, політичними, екологічними факторами [9]. Крім цього, авторка зазначає, що ступінь посилення ринкових позицій на зовнішніх ринках окремого підприємства в більшості випадків переходить від рівня конкурентоспроможності підприємства до рівня конкурентоспроможності держави (регіону, галузі), а успішність підприємств певної державної приналежності на зовнішніх ринках формує позитивне і лояльне відношення партнерів, що певним чином може вплинути і на імідж усієї країни, представником якої виступає дане конкретне підприємство. Таким чином, спостерігається поступальний рух управління конкурентоспроможністю від мікрорівня на макрорівень [8].

М. Данилович-Кропивницька вважає конкурентоспроможність в умовах ринку найадекватнішим відображенням економічної ефективності національної економіки та покладає в основу оцінки конкурентоспроможності країни її внутрішній економічний і науково-технічний потенціали, трудові ресурси, рівень і стабільність соціально-економічного розвитку, ступінь заді-

яності в світогосподарській системі, стан фінансової сфери, роль та ефективність державного управління [5, с. 581].

Позиційно, конкурентоспроможність країни трактується як обумовлене економічними, соціальними і політичними факторами стійке місце країни або її продуцентів (виробників) на внутрішньому і зовнішньому ринках. У умовах відкритої економіки конкурентоспроможність також може бути визначена як здатність країни (підприємства) протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку і ринках інших країн [6, с. 124]. А конкурентоспроможність національної економіки трактується уже як економічну категорію, яка характеризує стан суспільних відносин у державі щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту, на основі розкриття національних конкурентних переваг та досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів [4, с. 8].

Конкурентоспроможність країни стала концептом, яким оперують державні органи, формуючи стратегічну політику економічного розвитку. Так, Комісія з конкурентоспроможності при Президенті США визначає конкурентоспроможність національної економіки як міру можливості країни за умов вільного й справедливого ринку виробляти товари та послуги, що відповідають вимогам світових ринків при одночасному збереженні або підвищенні реальних доходів своїх громадян [7]. Радою конкурентоспроможності України конкурентоспроможність країни розглядається як здатність країни створити внутрішні й зовнішні умови, які дають бізнесу змогу виробляти товари й послуги, що витримують випробування міжнародних ринків, а її населенню – стабільно підвищувати доходи і якість життя. Тобто тут конкурентоспроможність країни – це її здатність забезпечити сталі економічне зростання [15, с. 22-23]. На міжнародному ринку загострення конкурентної боротьби за збут продукції змушує країни постійно шукати нові можливості й резерви для збуту своєї продукції, удосконалювати технологію з метою створення якісних товарів [11], а отже, підвищувати свою конкурентоспроможність для отримання вигоди та поживлення економічного розвитку.

На здатності конкурентоспроможної економіки забезпечувати можливість своїм громадянам отримувати більше доходів наголошують і фахівці Всесвітнього економічного форуму [16]. На їх переконання, конкурентоспроможність країни визначається комплексом інститутів, стратегій та факторів, що формують рівень продуктивності країни. Останній показник впливає на рівень життя населення (чим вища продуктивність, тим вищим є рівень життя) та визначає прибутковість інвестицій в економіку конкретної країни. Звідси, більш конкурентоспроможною може вважатися та національна економіка, яка забезпечує порівняно стрімкіше зростання у середньо- та довгостроковій перспективі. При цьому про потенціал зростання свідчить прибутковість інвестицій. Цей фактор, у свою чергу, визначається продуктивністю країни. Таким чином, конкуренція та конкурентоспроможність не абсолютизована самоціль, а спосіб зайняти відповідну позицію в сучасному технологічно цивілізованому світі.

Саме стосовно способу модернізації країни концепт «конкурентоспроможність країни» повинен генерувати систему даних, індикаторів і тенден-

цій, здатних давати об'єктивну відповідь на такі питання: 1) чи здатна країна зайняти свою ринкову нішу у світовій економіці; 2) чи здатна країна забезпечити таку комбінацію факторів виробництва та економічних ресурсів, які генерують конкурентні переваги; 3) чи здатна система державного управління формувати та підтримувати політику відтворення конкурентних переваг; 4) чи здатні економічні агенти національної економіки використовувати наявні та потенційні конкурентні переваги для того, щоби втриматися на займаній позиції, керуючись тільки правилами fair play.

Таким чином, при формуванні передумов та умов економічного зростання треба виходити з того, що саме міжнародна конкурентоспроможність країни – це той комплексний показник, який уособлює собою здатність країни сформувати економічне середовище для ефективної імплементації конкурентних переваг суб'єктів вітчизняного бізнесу не тільки на теренах власної держави, але й поза її територіальними межами, в умовах вільного ринку. При цьому важливими супровідними складовими є такі, як інтенсивне економічне зростання, розвинута система ринкових інститутів, розвинуті інвестиційний та інтелектуальний потенціали. Розвиток цих складових повинен супроводжуватися зростанням показника якості життя населення країни. Досвід розвинутих економік демонструє доцільність забезпечення цієї відповідності.

Також необхідно враховувати потребу в такому системному перетворенні підходу до зростання конкурентоспроможності національної економіки, який не базується на джерелах непомірного збагачення одних за рахунок інших.

Як свідчить досвід країн із розвинутою ринковою економікою, співконкуренція на всіх рівнях (особистостей, бізнесу фірм, соціальних груп, галузей, територій, регіонів) є фундаментальною умовою економічного зростання національної економіки.

У зовнішньому вимірі потрібно розуміти те, що підхід саме до конкуренції на засадах справедливості та рівності всіх гравців ринку повинен забезпечувати рівномірне економічне зростання у світових масштабах для всіх учасників ринку. Адже у глобалізованому світі продавець одних благ завтра перетвориться на покупця інших. Тобто участь країн у міжнародному поділі праці та зростання їх конкурентоспроможності повинна передбачати обоюдно вигідні, які, проте, здобуваються у процесі чесної ринкової гри.

Виходячи з вищезазначеного та беручи до уваги системологічний аналіз інвестиційного потенціалу як складового елемента конкурентоспроможності, можна виділити два класи «конкурентоспроможності країни»: сторони-реципієнта інвестицій та «економічної допомоги» і сторони-донора інвестицій та «економічної допомоги». На практиці, звичайно, відбувається перехресне інвестування між країнами та їх економічними агентами. Але поділ на «інвестиційно спроможні» та «інвестиційно неспроможні» держави є важливим для розуміння способів визначення конкурентоспроможності, важливим для того, щоб глибше зрозуміти проблему конкурентоспроможності і знайти оптимальні шляхи її вирішення. У такому ракурсі нам видається завжди конструктивним просте економічне розуміння конкурентоспроможності як наявності сильних і стійких позицій на ринку [13].

Таке поняття конкурентоспроможності економічного суб'єкта можна використовувати на макро-, мезо- і мікроекономічному рівнях як

стартову позицію. Доцільно в такому підході квазіавтономно оцінювати конкурентоспроможність економіки країни, регіону, галузі, підприємства, товарів чи послуг, а далі вже враховувати перехресні впливи, кумулятивні та синергетичні ефекти. В найпростішій моделі взаємозв'язку цих рівнів припускається, що всі ці мультіривневі поняття конкурентоспроможності тісно пов'язані між собою, а вищий рівень як складову включає нижній (модель «матрьошки»). У такому лінійно-вертикальному підході конкурентоспроможність національної економіки сумарно залежить від наявності в країні конкурентоспроможних підприємств та їх можливостей виробляти і поставляти на ринок конкурентоспроможну продукцію. Встановлення такого зв'язку, зокрема, дозволяє потенційним інвесторам у цілому приблизно оцінити конкурентоспроможність економіки країни як результат інтегральної конкурентоспроможності підприємств, що виробляють конкурентоспроможні товари. Однак лінійно екстрапольована «інтегральна» конкурентоспроможність, визначена на національному рівні для вузького сектора виробництва товарів, може виступати лише в ролі «необхідної умови» для прийняття попереднього рішення про доцільність інвестування. Цілком логічно, що для прийняття остаточного рішення щодо інвестування достатньою умовою є аналіз конкурентоспроможності і національної економіки, і регіону, і підприємницької структури, які повинні стати просторами функціонування майбутнього виробництва продукції, передбаченої інвестицією.

Аналіз конкурентоспроможності і на регіональному, і місцевому рівнях та аналіз змісту (конструктивного чи деструктивного) взаємодії між ними дозволяє встановити важливі і ключові економічні фактори – мінерально-сировинний чи інший природний і людський (інтелектуальний, трудовий) ресурсні потенціали, транспортну чи інженерно-виробничу інфраструктуру, реальний інвестиційний клімат тощо.

Визначення конкурентоспроможності країни перебуває в тісному зв'язку із формуванням моделі конкурентоспроможності та її успішною реалізацією. При цьому, модель конкурентоспроможності дозволяє встановити необхідні системні співвідношення між детермінантами конкурентних переваг країн на місцевому, регіональному та глобальному рівнях. Так, існуючий підхід дозволяє виділяти регіональну, локальну (кластерну), транзитну та світову моделі нарощення міжнародної конкурентоспроможності країн [14, с. 58].

Вважаємо, що модель конкурентоспроможності країни та національної економіки повинна передбачати, які ролі відіграють у цій моделі такі структурні підсистеми країни, як регіони та території. Модель повинна давати відповідь на питання: виступають регіони виключно у якості конкурентного середовища діяльності окремих компаній або є самостійними учасниками глобальних конкурентних відносин.

Обидві відповіді у західній науковій думці мають і своїх прихильників, і противників. Прихильники першого підходу ідентифікують поняття «регіон» і «територія» та зазначають, що територія характеризується певними постійними фізичними характеристиками, які неможливо змінювати адекватно динаміці ринкової кон'юнктури, що лежить в основі конкурентного процесу. Тобто в даному випадку регіон-територія з усіма властивими йому характеристиками виступає виключно

як місце розміщення та функціонування окремих фірм. Так, на думку П. Кругмана, конкурентоспроможність є атрибутом компаній [17], тому дана категорія не може бути застосована в регіональному контексті. Як наслідок, він зосереджує свою увагу на дослідженні продуктивності виробництва як ключового індикатора конкурентоспроможності компанії.

М. Портер у деяких роботах стверджує, що конкурують не регіони або країни, а окремі компанії, в той час як регіони та країни виступають лише зовнішнім середовищем, яке позитивно (або негативно) впливає на конкурентний статус компаній. Акцентуючи увагу на факторах локалізації (розміщення), М. Портер розвиває теорію кластерів – сконцентрованих за географічною ознакою груп взаємопов'язаних компаній та споріднених підприємств, які конкурують між собою, але водночас провадять спільну діяльність. Головна перевага кластера – інтенсифікація інноваційної діяльності, що у найбільшій мірі проявляється у створенні високотехнологічних виробництв. Таким чином, М. Портер робить висновок, що джерелом основних конкурентних переваг у глобальній економіці часто виступає місцезнаходження (локалізація) кластера. Найбільш конкурентоздатні транснаціональні компанії зазвичай не розкидані безсистемно по різних країнах, а мають тенденцію концентруватися в одній країні, а іноді навіть в одному регіоні країни. Пояснення цього явища полягає в тому, що одна або кілька фірм, досягаючи конкурентоздатності на світовому ринку, поширює свій позитивний вплив на найближче оточення: поставальників, споживачів і конкурентів [18].

Прихильник другого підходу, президент Європейської асоціації регіональної науки Р. Камані, у своєму докладі «Концепція територіальної конкурентоспроможності: виправдана або оманлива?» [19] стверджує, що в глобальній економіці регіони не лише виступають економічним ареалом діяльності місцевих компаній, а й відіграють ключову роль у процесі акумуляції та дифузії знань, сприяють інтеркорпоративній взаємодії та виникненню новітніх форм бізнесу, тобто виступають активними самостійними суб'єктами конкурентних відносин. Крім того, Р. Камані наголошує на неможливості простої адаптації економічних законів розвитку національних економік до субнаціонального рівня, що робить надзвичайно актуальною розробку концепції міжнародної конкурентоспроможності регіону.

Ми вважаємо, що існує як симетрична адитивна складова, в межах якої конкурентоспроможність країни пропорційна сумі конкурентоспроможностей окремих регіонів, так і асиметрична факторно-ресурсна складова. В асиметричній складовій можуть спрацьовувати ефекти сплітання стержневих особливостей: фінанси, політика, технології, організаційне групування, домінуючі галузі. Існує

також кумулятивно-фрагментарна, або кластерна, складова описана М. Портером. У цьому зв'язку виникає актуальне зворотне завдання: сформулювати умови, за яких міжнародна конкурентоспроможність окремих регіонів формувала б кумулятивний ефект інтегральної конкурентоспроможності країни за найбільш оптимального використання факторів, ресурсів, територій і регіонів. З цієї точки зору, конкурентоздатність держави в ринковій економічній парадигмі – це здатність створювати коеволюційну систему ефективних ринків та інститутів і результативно їх обороняти, представляти, пропонувати. Конкурентоздатність країни в ринковій економічній системі є здатністю ефективно використовувати ринки та інститути для відтворення конкурентоспроможної національної економіки. У такому ключі стає зрозумілим, що для економічного зростання треба забезпечити співпрацю моделі конкурентоспроможності національної економіки, моделі конкурентоспроможності країни та моделі конкурентоздатності держави. У свою чергу, економічне зростання сформує підстави індукування факторів конкурентоспроможності за рахунок зростання частки економіки, заснованої на «інтересах» вищих технологічних укладів.

Висновки і пропозиції. Завдання з формування координуючих механізмів в економіко-організаційній грані створення конкурентних переваг для транзитної країни потрібно розв'язувати як для сфери регіональної економічної політики, так і для сфери галузевої економічної політики та сфери інноваційної політики. Вважаємо, що інструментом підготовки та розробки згаданих координуючих механізмів можуть слугувати концепти «конкурентоспроможність країни» «конкурентоспроможність регіону», «конкурентоспроможність самоврядної території». При цьому розробку моделей конкурентоспроможності національної економіки необхідно не тільки погоджувати із загальними орієнтирами обраної альтернативи формування модернізаційної парадигми економічного розвитку, але потрібно практично здійснювати на основі прогнозування параметрів власного (не нав'язаного ззовні) складного проекту траєкторії розвитку країни. Далі необхідно ідеологічно обґрунтувати контури української модернізаційної ідентичності. При цьому у процес формування модернізаційної парадигми економічного розвитку треба включати такі інноваційно-інвестиційні проекти, які здатні в межах кожного чинного технологічного укладу нарощувати факторні та ресурсні компоненти конкурентоспроможності національної економіки, а для України найголовнішою складовою цього має стати процес розбудови вищих технологічних укладів, причому паралельно з нарощуванням конкурентного потенціалу тих структурних складових національної економіки, які можуть формуватися на базі цих укладів.

Список літератури:

1. Андрианов В. Конкурентоспособность России в мировой экономике / В. Андрианов // Экономист. – 1997. – № 10. – С. 37-47.
2. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / Пер. с англ. Ю.Г. Каптуревского. – СПб. : Питер, 1999. – 416 с.
3. Арнаут І.П. Дослідження підходів щодо дефініції конкурентоспроможності підприємства / І.П. Арнаут // Інноваційна економіка. – 2012. – № 3. – С. 111-114.
4. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я.А. Жаліло, Я.Б. Базилук, Я.В. Белінська та ін. ; За ред. Я.А. Жаліла. – К. : НISД, 2005. – 388 с.
5. Данилович-Кропивницька М.Л. Підвищення конкурентоспроможності економіки України в парадигмі прибутковості / М.Л. Данилович-Кропивницька // Логістика : [зб. наук. пр.] / відп. ред. Є.В. Крикавський. – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2010. – С. 580-586. – (Вісник / Нац. ун-т «Львів. політехніка»; № 690)

6. Дергачова В.В. Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки в контексті забезпечення економічного зростання : монографія / В.В. Дергачова. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. – 392 с.
7. Крапивний І.В. Конкурентоспроможність економіки та чинники її зростання / І. Крапивний, Н. Нілова // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2004. – № 6(65). – С. 12-16.
8. Мануйлович Ю.М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / Ю.М. Мануйлович // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 4. – Режим доступу на 09.02.14: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2013_4_274_282.pdf.
9. Масляева О.О. Економічна сутність категорії «конкурентоспроможність»: дефініція та систематизація [Електронний ресурс] / О.О.Масляева // Ефективна економіка. – 2011. – № 10. – Режим доступу на 09.02.14: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=737>.
10. Скударь Г.М. Управление конкурентоспособностью крупного АО: проблемы и решения / Г.М. Скударь. – К. : Наук. думка, 1999. – 496 с.
11. Суліма О.А. Теоретико-методологічні засади конкурентоспроможності підприємств [Електронний ресурс] / О.А.Суліма // Ефективна економіка. – 2014. – № 1. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2675>.
12. Porter M.E. Competitive Advantage of Nations / M.E. Porter. – New York : Free Press, 1990. – 426 p.
13. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації : монографія / Л.Л.Антонюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 205 с.
14. Моделі підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни: теоретико-методологічний аспект / О.О. Шевченко // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3. – С. 57-60.
15. Хаджоян А.О. Конкурентоспроможність як соціально-економічне поняття і категорія / А.О. Хаджоян // Економічний вісник НГУ. – 2008. – № 4. – С. 19-25.
16. Звіт про конкурентоспроможність України у 2008 р. [Електронний ресурс]. – Женева : Всесвітній економічний форум, 2008. – Режим доступу : <http://www.experts.in.ua/baza/doc/download/2.pdf>.
17. Кругман П.Р. Международная экономика / П.Р. Кругман, М. Обстфельд; Пер. с англ. – 5-е междунар. изд. – СПб. : Питер, 2003. – 801 с.
18. Porter M. Clusters and the New Economics of Competition / Porter Michael E. // Harvard Business Review. – 2008. – November-December. – P. 77-90.
19. Camagni R. On the concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading? / Camagni R. // Urban Studies. – Vol. 39. – № 13. – 2002. – P. 2395-2411.

Черленяк І. І.

Курей О. А.

Ужгородський національний університет

КОНСТРУКТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНЦЕПТОВ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТІ СТРАНИ Й ЕКОНОМІКИ

Резюме

В статтю проаналізовані і обобщені існуючі в сучасній економічній думці підходи к трактуванню поняття конкурентоспроможності країни. Визначені основні детермінанти концептів «конкурентоспроможність країни» і «конкурентоспроможність економіки». Вивчено роль структурних складових в формуванні кумулятивного ефекта інтегральної конкурентоспроможності країни.

Ключевые слова: конкурентна боротьба, конкурентоспроможність країни, конкурентоспроможність економіки, модель економічного розвитку, міжнародна конкурентоспроможність.

Cherlenjak I. I.

Kurej O. A.

Uzhhorod National University

THE CONSTRUCTIVE POTENTIAL OF CONCEPTS OF THE COMPETITIVENESS OF ECONOMY AND COUNTRY

Summary

The available approaches to the interpretation of the concept of country's competitiveness in modern economic thought are analyzed and summarized in the paper. The main determinants of the concepts «the competitiveness of the county» and «the competitiveness of the economy» were identified. The role of structural components in the formation of the cumulative effect of an integrated competitiveness of the country was investigated.

Key words: competitive struggle, competitiveness of the country, competitiveness of the economy, model of economic development, international competitiveness.